

«Σφυγμός του Επιχειρείν 2021»: Συνεχίζεται η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και προσδοκίες ανάκαμψης

Για πέμπτη συνεχή χρονιά, το Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ, με τη συνεργασία της MRB, πραγματοποίησε την έρευνα «Ο Σφυγμός του Επιχειρείν». Στόχοι της έρευνας είναι:

- η καταγραφή της γνώμης των επιχειρήσεων ως προς την αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τόσο σε macro όσο και σε micro επίπεδο και
- η ανάδειξη προτάσεων για τη διευκόλυνση της λειτουργίας των επιχειρήσεων και τη χάραξη πολιτικών για την προσέλκυση επενδύσεων και την οικονομική ανάκαμψη. Αναπόφευκτα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις συνθήκες της πανδημίας και στις προκλήσεις για την επόμενη μέρα, αλλά και στις προκλήσεις της πράσινης μετάβασης.

Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας

- **Οι μεταρρυθμίσεις βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον**, σύμφωνα με τους Δείκτες Αξιολόγησης Δυσκολιών στο macro και micro περιβάλλον (4,9 και 4,8 μονάδες αντίστοιχα, με βέλτιστο το 1, βλ. [Δ1](#) και [Δ7](#)). Ενδεικτικά αναφέρεται η βελτίωση στους φορολογικούς συντελεστές (από 70,6% σε 45,5% στα εμπόδια).
- **Οι επιχειρήσεις προσδοκούν σταδιακή ανάκαμψη της οικονομίας**, καθώς αξιολογούν θετικά την υφιστάμενη, αλλά και τη μελλοντική κατάστασή τους, με τα υψηλότερα ποσοστά από το 2017 (46% και 42% αντίστοιχα, βλ. [Δ16](#)), ενώ το 55% εκτιμάει πως θα αυξηθεί ο τζίρος τους το 2022 ([Δ17](#)).
- **Το 53,7% θεωρεί πως τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της πανδημίας είναι αποτελεσματικά** ([Δ20](#)).
- **Η τηλεργασία έχει έρθει για να μείνει**, καθώς το 50% των επιχειρήσεων σκοπεύει να την υιοθετήσει στις θέσεις εργασίας που ταιριάζει ([Δ26](#)).
- **Οι δημόσιες ψηφιακές υπηρεσίες δείχνουν τη σημασία που έχει ο ψηφιακός μετασχηματισμός για μια πιο αποτελεσματική οικονομία και αγορά**, καθώς πάνω από το 58% των επιχειρήσεων αξιολογεί θετικά τους top-3 ψηφιακούς φορείς του δημοσίου ([Δ13](#)).
- **Αμετάβλητα παραμένουν τα επενδυτικά πλάνα για το 62% των μεγάλων επιχειρήσεων** παρά την πανδημία, αναδεικνύοντας τη σημασία που έχει η επίτευξη κρίσιμου μεγέθους, ώστε οι επιχειρήσεις να παραμένουν ανθεκτικές και η οικονομία να αναπτύσσεται ([Δ27](#)).
- **Το 72% εκφράζει ανησυχία σχετικά με τις ανατιμήσεις μεταξύ άλλων στο κόστος των πρώτων υλών και της ενέργειας**, για τις οποίες οι δυνατότητες απορρόφησης χωρίς αυξήσεις είναι πεπερασμένες ([Δ28](#) και [Δ29](#)).
- **Οι επιχειρήσεις με πάνω από 10 εργαζομένους εκφράζουν ανησυχία για το υψηλό κόστος ενέργειας**, καθώς το θεωρούν ως το βασικό εμπόδιο στην καθημερινή τους λειτουργία ([Δ9](#)).
- **Το 70% των επιχειρήσεων έχει υψηλές προσδοκίες από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας** και θεωρεί πως θα συμβάλει θετικά στην οικονομία ([Δ5](#)).
- **Για ένα μειοψηφικό αλλά σημαντικό μέρος της αγοράς**, κυρίως μικρότερων επιχειρήσεων, εντοπίζεται η ανάγκη για ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους σχετικά μες προκλήσεις της πράσινης ανάπτυξης, καθώς μόνο το 28,7% των μικρών επιχειρήσεων τη θεωρεί πολύ ή πάρα πολύ σημαντική (50% στις μεγάλες επιχειρήσεις, βλ. [Δ30](#)).

Ως ένα γενικό συμπέρασμα, καταγράφεται η αυξημένη εκτίμηση για τη συνεχιζόμενη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας και τη συνεχιζόμενη βελτίωση κρίσιμων δεικτών του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με οδηγό την ψηφιοποίηση. Συνολικά, οι επιχειρήσεις αξιολογούν θετικά την υφιστάμενη, αλλά και τη μελλοντική κατάστασή τους, με τα υψηλότερα ποσοστά από το 2017 (46% και 42% αντίστοιχα, βλ. [Δ16](#)), ενώ το 55% εκτιμάει πως θα αυξηθεί ο τζίρος τους και το 37% πως θα προχωρήσει σε αύξηση της απασχόλησης ([Δ17](#)).

Τομέας Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος και Ρυθμιστικών Πολιτικών

Διευθυντής: Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor: Αυγή Οικονομίδου

Για πληροφορίες: eper@sev.org.gr

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Ωστόσο, **πηγή ανησυχίας** για το 72% αποτελούν οι **πληθωριστικές πιέσεις** από τις ανατιμήσεις στα κόστη των πρώτων υλών, της ενέργειας και των μεταφορών, οι οποίες ενδέχεται να οδηγήσουν και σε αυξήσεις τιμοκαταλόγων (Δ28 και Δ29). Πρόκληση παραμένει και η ενθάρρυνση της στροφής προς τη βιώσιμη ανάπτυξη ειδικά ανάμεσα στις μικρότερες επιχειρήσεις (Δ30).

Η επιχειρηματικότητα στην εποχή της πανδημίας

Έξι στις 10 επιχειρήσεις προσδοκούν σε **σχετικά σύντομη διάρκεια στις επιπτώσεις της κρίσης του covid-19** (ως και το τέλος του 2022, βλ. Δ19), ενώ αποτελεσματικά θεωρούνται και τα γενικά μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων (53,7%, βλ. Δ20). Τα ειδικά μέτρα ανά κλάδο ωστόσο κρίνονται μη αποτελεσματικά από το 54,2% των επιχειρήσεων, ποσοστό ανάλογο με το 2020 (Δ20). Παράλληλα, η **ηλεκτρονική «ήρθε για να μείνει» με το 50% να σκοπεύει να την υιοθετήσει, εφόσον ταιριάζει**, στο μέλλον και ανεξαρτήτως της πανδημίας (Δ26). Ως προς την εξέλιξη του επενδυτικού σχεδιασμού των επιχειρήσεων, το **μέγεθος της επιχείρησης είναι κρίσιμος παράγοντας για την «αντοχή» του σχεδιασμού** στις συνθήκες της πανδημίας με το 62% των μεγάλων και το 45% των μεσαίων να προχωρούν κανονικά (Δ27). Υψηλές προσδοκίες για την αντιμετώπιση της κρίσης υπάρχουν από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης με το 70% να εκτιμά ότι θα συμβάλει θετικά (Δ5).

Οι επιχειρήσεις για την πράσινη μετάβαση

Για το 62% των επιχειρήσεων, τα **ζητήματα της πράσινης ανάπτυξης καταγράφονται ως σημαντικά** (Δ30). Δημιουργούν προοπτική για **μείωση του κόστους λειτουργίας, βελτίωση της σχέσης με τους πελάτες και τους προμηθευτές, είσοδο σε νέες αγορές και αύξηση της καινοτομικής τους ικανότητας** (30-35%, βλ. Δ32). Το 46% **σκοπεύει να επενδύσει στο μέλλον σε δράσεις που συμβάλλουν στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας** (Δ35). Στον αντίποδα, η πράσινη μετάβαση δεν είναι σημαντική για το 17% (34% στη Μεταποίηση), κάτι που αναδεικνύει την ανάγκη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τις προκλήσεις και την ωρίμανση της προσαρμογής (Δ33). Αυτό ισχύει ειδικά για τις μικρότερες επιχειρήσεις, καθώς για τις μεγαλύτερες σε ποσοστό 50% τα ζητήματα πράσινης μετάβασης κρίνονται ως πολύ σημαντικά, με το ποσοστό να υποχωρεί στο 28,7% στις μικρές επιχειρήσεις, γεγονός που περιγράφει το μέγεθος της προσπάθειας ενημέρωσης και ενθάρρυνσης που χρειάζεται (Δ30).

Αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Το 2021 συνεχίστηκε - για 4η χρονιά - η πορεία βελτίωσης στους **Δείκτες Αξιολόγησης Δυσκολιών στο macro και micro περιβάλλον, με επιδόσεις πλέον πάνω από τη βάση** (Δ1 και Δ7). Η ψηφιοποίηση του κράτους παραμένει ένα **“success story”** (Δ10) με την καλύτερη αξιολόγηση να αφορά τρεις ψηφιακούς φορείς του δημοσίου, με ακόμα μεγαλύτερη βελτίωση έναντι του 2020 (gov.gr 71%, businessportal ΓΕΜΗ 60% και ΕΡΓΑΝΗ 58%, βλ. Δ13). Στα υπόλοιπα πεδία μεταρρυθμίσεων καταγράφεται **χαμηλότερος βαθμός ικανοποίησης** (κάτω από 20% στα περισσότερα), **ωστόσο σε όλα σχεδόν υπάρχει βελτίωση έναντι του 2020** (Δ10).

Στο macro επίπεδο, **μεγαλύτερο εμπόδιο** παραμένει διαχρονικά η **υψηλή φορολογία** (45,5%), καταγράφοντας **σημαντική όμως βελτίωση έναντι του 2020**, κάτι που αποδίδεται στη μείωση των φορολογικών συντελεστών και της προκαταβολής φόρου εισοδήματος (Δ2). Με αρκετή απόσταση ακολουθούν η **διαφθορά / το έλλειμμα διαφάνειας** (29,5%), η **αναποτελεσματική λειτουργία των θεσμών** (26,5%) πεδίο που περιλαμβάνει και τη δικαιοσύνη όπου καταγράφεται στασιμότητα, η **μακροοικονομική κατάσταση της χώρας** (23,4%) και το **διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον** (22,4%) για το οποίο η ανησυχία των επιχειρήσεων έχει τριπλασιαστεί σε σχέση με το 2020. **Αξιοσημείωτη βελτίωση** σε σχέση με το 2020 παρουσιάζουν η **έλλειψη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού** (8^ο εμπόδιο από 2^ο) και το **έλλειμμα στη συνεργασία με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα για την ανάπτυξη καινοτομίας** (10^ο εμπόδιο από 7^ο), πεδία όπου ο ΣΕΒ έχει αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες. Στο **micro επίπεδο** παρατηρείται μια μικρή, αλλά συνεχής, βελτίωση στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων, ενώ για πρώτη φορά κατατάσσεται στην **πρώτη θέση η αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση / ο ακριβός δανεισμός** (32,4%, βλ. Δ8). Παράλληλα, **ενισχύεται η δυσκολία του υψηλού κόστους ενέργειας σε σχέση με το 2020** (4^ο εμπόδιο, με 28,6%, +8 π.μ.).

Για την επόμενη μέρα και την **ανάκαμψη της οικονομίας μετά την κρίση της πανδημίας**, οι μεν μικρότερες επιχειρήσεις ζητούν στήριξη από την Πολιτεία, ενώ οι μεσαίες και μεγάλες δίνουν έμφαση στην προσέλκυση νέων

επενδύσεων (Δ4). Ως σημαντικές προτεραιότητες αναδεικνύονται ακόμα συνδυαστικά τα ζητήματα της καινοτομίας (26,3%) και της ενίσχυσης της νεοφυούς επιχειρηματικότητας (12,2%), όπως και τα ζητήματα της σύνδεσης του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας (21,9%) και της ενίσχυσης της έρευνας στα πανεπιστήμια (21%).

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€331 δισ.
64% συνόλου

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€58 δισ.
46% συνόλου

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€71 δισ.
40% συνόλου

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€4,6 δισ.
41% συνόλου

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
221.000
12% συνόλου

ΜΙΣΘΟΙ
€5,5 δισ.
20% συνόλου

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,3 δισ.
24% συνόλου

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€1,2 δισ.
27% συνόλου

Τα ποσοστά αναφέρονται στο σύνολο: α) 33 χιλ. οικονομικών καταστάσεων χρήσης 2019 (ενεργητικό, ίδια κεφάλαια, πωλήσεις και κέρδη), β) των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα (εργαζόμενοι), γ) των τακτικών αποδοχών και ασφαλιστικών εισφορών των ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ (μισθοί και ασφαλιστικές εισφορές) και δ) των εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων (φόροι).

Πηγή: Εκτιμήσεις ΣΕΒ με βάση στοιχεία 2019 από ICAP, Υπουργείο Οικονομικών, ΕΦΚΑ, ΕΛΣΤΑΤ.

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

